

Srđan Spasojević,

režiser Srbskega filma

Dejan Ognjanović, prevod: Renata Zamida

Srđan Spasojević

Nek ameriški kritik je Srbski film označil za najbolj jezen film, kar jih je kdaj videl. Resnično se zdi, da se ta film navdihuje z najbolj negativnim, mračnim in besnim. Od kod občutki, iz katerih se je porodil celovečerec?

K filmu zmeraj pristopam iskreno, čustveno in nagonsko. Teorija mi ni blizu in zadev v teku nastajanja nikoli ne analiziram, temveč sledim instinktu ideje, v katero verjamem. Kompleksnost analiz in kritik mojega dela pogosto presenetijo tudi mene samega. Na žalost avtorja filmi, kot je v mojem primeru *Srbski film*, spravljajo v pozicijo, ko mora razlagati stvari, ki jih sicer ne bi in bi jih bilo treba prepustiti občinstvu, da jih enostavno doživi. S tega stališča bi rekel, da je bes, ki je viden v filmu, rezultat pekla, v katerem v tej državi živimo že desetletja, stoletja. In da ne ostanem dolžan preostanku sveta – gre tudi za bes ki izvira iz življenja v sterilnem svetu, ki – v nasprotju s tem kar oglašuje – golta vsakršno individualno svobodo, brez občutka za dobro ali slabo.

Ali so Srbski film navdihnile točno določene grozote iz realnega življenja? Konec koncev tudi film Življenje in smrt porno bande (2009, Mladen Đorđević) obravnava seks v povezavi s smrtjo na podoben, »snuff« način ...

V Srbiji je zadnji dve desetletji vladal tako rekoč horror vsakdanjega življenja, večjega navdiha od tega ni in vsa ta vojna doživetja seveda ne ostanejo brez posledic. Seveda ljudje, ki so zaviti v vato in oddaljeni od dogajanja v tej regiji mislijo, da taki filmi nastajajo iz dolgčasa ali želje po šokiranju ali želje po velikih zaslužkih, a ni tako ...

Ste med snemanjem filma ali pozneje razmišljali še o kakem drugem možnem naslovu? Zakaj ste se odločili ravno za tega in kaj pravite na komentarje, da bo tak naslov (in film na splošno) še utrdil negativno podobo, ki jo tujci o Srbiji že tako imajo?

O naslovu sem dolgo razmišljal, ta se mi je utrnil kot prvi in je ostal adut do konca

snemanja. Gre za večplastnost, ki se nanaša tudi na srbsko kinematografijo in na film kot srbski izdelek, ki izgublja identiteto. Sicer pa slika prave Srbije nastaja v naših domovih, na ulicah, v barih ... Smešno je, da ignoriramo naslove črne kronike, ki je daljša od kulturnih novic, in se delamo, da se to dogaja nekje drugje, zdaj pa smo se, kot vsaka vzorna kvazi moralna družba, razburili zaradi naslova nekega filma. Na žalost ta naslov ne bo ničesar spremenil. Tujci, ki zelo cenijo moj film, cenijo tudi kulturno sredino, iz katere ta film izhaja. Ime »Srbija« se zaradi tega filma v zadnjem času v filmskem svetu izgovarja z veliko afinitete v številnih cenjenih medijih, kot so Variety, Empire, The Wall Street Journal, The Guardian ..., kar je zlahka preverljivo. Hkrati menim, da ta film govori v imenu vseh nas, ne le Srbov, da moramo vsi stati za njim, saj predstavlja skupni krik in borbi za bolj normalno in svobodnejše življenje.

Obstajajo številne vzporednice, ki jih lahko povlečemo med Srbskim filmom in nekaterimi ameriškimi (Roth, Hooper) in japonskimi filmi (Miike), pa tudi na primer s Pasolinijem ali z Noèjem ... Kdo so vaši vzorniki?

Odraščal sem ob ameriških filmih sedemdesetih let, ob avtorjih kot so Cronenberg, Peckinpah, Carpenter ... To verjetno pove marsikaj ... Res obstaja veliko primerjav, tako z avtorji, ki jih cenim, kot z onimi, s katerimi nimam veliko skupnega, razen morda izrazne moči. Noè ima na sebi nekaj zelo temnega, kar občutim kot zelo iskren izraz, ne pa kot nek pesimizem, in to mi je všeč. Hooper je posebna zgodba – je človek, ki se noče naučiti pravil režije, a je posnel nekaj kulturnih žanrskih filmov, na primer *Teksaški pokol z motorko* (The Texas

Srbski film

Chain Saw Massacre, 1974). Miike je po mojem mnenju eden najbolj »zajebanih« sodobnih režiserjev. Moram pa omeniti vsaj še Chan-wook Parka, Larsa von Trierja, South Park in Johna Ramba ...

Zakaj se vam je scena t.i. newborn porna zdela bistvena za film? Se vam ne zdi, da je nekako zasenčila ostanek filma in postala predvsem kamen spotike med gledalci in kritiki? Ste se zavestno odločili za šok in provokacijo?

Ta scena se mi je zdela neizogibna iz več razlogov. Gre za enega izmed vrhuncev iskrenosti v tem filmu, gre za dobesedno črtanje vseh občutij, kar sproža tudi življenje v teh krajih. Ta in vse druge brutalne scene v bistvu pozivajo h klicu, da nam je takega življenja enkrat za vselej dovolj. Na žalost se veliko situacij iz filma v Srbiji ne dojema kot zločin, temveč kot običajna praksa in zato verjetno večina ljudi ne želi priznati, kaj se jim dogaja (v metaforičnem smislu seveda), ker so preveč nemočni in otopeli, morda pa nekateri v tem tudi uživajo in hočejo ohraniti tradicijo ... Dojenček predstavlja vse tiste, ki so jim mladost in nedolžnost vzele skorumpirane avtoritete, ki gospodarijo z našimi življenji. Pojasnilo za obredne zločine v podeželskem delu Srbije izhaja morda iz miselnosti, da imamo otroke in ženske za našo lastnino, s katero počnemo

kar nas je volja. Od takih problemov se vsi najraje distanciramo in dopuščamo, da se dogajajo tudi našemu sosеду. Poleg tega, ko se ukvarjam z določeno temo, moram v tem do konca, brez olepševanja. To je pravzaprav scena v filmu, ki nam Vukmirja predstavi v pravi luči, kaj dela (kaj nam delajo) in ki bi morala prestrašiti Miloša (nas). Vukmir neposredno pred to sceno razlaga razmere na področju domače kinematografije, želje in okuse »svobodnega sveta« s stališča vseh »Vukmirjev«, ki nas vodijo in gospodarijo z našimi usodami. Mnogim se res zdi, da je ta scena zasenčila celotni film in predstavlja kamen spotike, a je dovolj tudi tistih, ki vedo, da je film domišljija, ne pa sosedski resničnostni šov.

Boste sprejeli, da vaš film za potrebe festivalov ali distribucije ponekod cenzurirajo oz. krajšajo? V zadnjem trenutku so ga recimo organizatorji umaknili z londonskega FrightFesta ...

Rečem lahko le, da se bomo borili od primera do primera, vsi vemo, da je film že od svojih začetkov podvržen cenzuram, shizofrenost cenzure in politične korektnosti pa prinaša le to, da se oznaka moralnega in sprejemljivega spreminja od regije do regije. Mislim, da se s tem še bolj vzdržuje neenakost posameznih družbenih skupin in ustvarja videz, da se cedita med in mle-

ko, v resnici pa se ljudje družbenih problemov niti ne zavedajo, saj imajo občutek, da ne obstajajo. Raje pa bom kje popustil, da bo film prišel do gledalcev, kot da bi ga iz kljubovanja umaknil.

Ali lahko pristop in estetiko, ki ste ju uvedli z debitantskim filmom, pričakujemo tudi pri naslednjih projektih? Koliko vam je Srbski film odprl – ali zaprl – vrata za nadaljnje delo?

Pristop vsekakor ostaja, kar se tiče estetike pa je odvisno od teme in ideje, ki jo film obdeluje. Vsekakor se bom tudi vsakega nadaljnega filma lotil z isto energijo. Imam že idejo za naslednji film, ki sicer ne bo tako grozljiv, bo pa imel enako izrazno moč. Vsekakor se mi zdi, da je ta film odprl pot mnogim filmom in avtorjem iz Srbije, prihajajo tudi ponudbe za pisanje scenarijev, pošiljajo mi scenarije ...

Srbski film